

ПРИГОДІЙ С. М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА АБЕРАЦІЯ

У статті висвітлюються перекладацькі аберації, що мають місце при російських та українських перекладах “Північних оповідань” Дж. Лондона на рівні назв творів, діалогів, портретики.

Ключові слова: аберація, паратекст, діалог, портретика.

В статті виявляються переводческие аберации, которые имеют место в русских и украинских переводах “Северных рассказов” Дж. Лондона на уровне названий произведений, диалогов, портретики.

Ключевые слова: аберация, паратекст, диалог, портретика.

The article throws some light on translator’s mistakes, that are vivid in Russian and Ukrainian translations of J. London’s “Northern Stories” – in titles, dialogues and portrature.

Key words: aberration, paratext, dialogue, portrait.

Виходитимемо з класичної тези О. Потебні про те, що “переклад з однієї мови на іншу є не передача тої самої думки, а генерування іншої, відмінної ...” [1:265]. Іншими словами, прихильники “точного”, “вільного”, “необуквального” [2:9–15] перекладу за всієї геніальності ніколи не відтворять точно й повно оригінал – вони зможуть погіршити або, навіть, покращити його, проте точного, “адекватного” перекладу здійснити не вдасться. Відтак, завжди матимуть місце відхилення, аберації від оригіналу, але саме вони, ці аберації, напрочуд цікаві для дослідника. Бо у талановитого, досвідченого перекладача художньої літератури у цих невідворотніх відхиленнях зазвичай відлунюють етно-культурні, естетичні, психологічні ... первні, що й зумовлюють ту чи іншу аберацію. Звичайно остання може статися за елементарного незнання мови оригіналу (та рідної мови), що само по собі менш цікаве, а от значущі перекладацькі аберації заслуговують на увагу.

У статті М. Лановик зустрічаємо лаконічний огляд тих факторів, що спричинюються до перекладацької аберації, відлунюють у ній та підказують певний інструментарій для її дослідження. Авторка справедливо починає свій огляд з ролі підсвідомого у перекладацькій діяльності, а отже й психоаналізу, як одного з методів розкриття перекладацьких помилок. Жаль, однак, що подекуди в роботі традиційно для вітчизняного літературознавства змішується “підсвідоме” та “раціональне”, “Я” та “ІД”, “історичне” (минуле) та “підсвідоме” [3:278], хоча незаперечним видається висновок: “усі невідповідності та відхилення в іншомовних версіях

художніх творів можуть бути пояснені ... темними плямами підсвідомого автора-тлумача” [3:278]. Надалі М. Лановик цілком слушно пов’язує перекладацьку аберацію із архетипом (архетипокритикою та міфокритикою); інтенціональністю творчого акту (феноменологічним аналізом); виповненням “неназваного”, розумінням / непорозумінням (герменевтикою); процесом сприйняття (рецептивною естетикою); мовою та структурою тексту (структуралізмом і постструктуралізмом); діалогом поміж націями та культурами (діалогізмом) тощо.

Водночас, на відміну від М. Лановик, я не можу сприйняти таку думку: “У процесі перекладу має відбуватися синтез національних особливостей двох народів, представлених автором і перекладачем, і виникнення нових, спільних національних форм та ознак внаслідок цього синтезу” [4:204]. Ні ж бо, внаслідок такого “синтезу” зникне самотутнє національне, відтак непотрібним стане й переклад. Справа ж у тім, що талановитий перекладач збагачує як націю-реципієнта, так і націю першотвору; збагачує, бо перша набуває нового культурного досвіду, а друга – розширення свого культурного горизонту через *перетлумачення*, отже збагачення, своєї класики.

Придивимося до “Північних оповідань” Дж.Лондона під кутом зору перекладацької аберації. Задля аналізу звернімося як до українських перекладів класичних оповідань, так і до російських.

“A daughter of the Aurora” – таку назву має Лондонівська оповідка, що однозначно евокує в уяві читача доньку Аврори (Еос), богині світанку. Однак і російські, і українські перекладачі наче навмисно уникають імені Аврора, Еос, хоча в оригіналі маємо: “the dark-eyed daughter of the aurora”; “the aurora borealis painted palpitating color revels on the snow”; “Dawson, watching by the light of the aurora ...” Втім, незважаючи на таку масну акцентуацію богині світанку, в усіх російських перекладах лунає один і той самий варіант – “Дочь северного сияния” (1954, 1961, 1982 pp.), а в усіх українських – “Дочка Північної зорі” (В. Мітрофанов).

Насамперед така аберація зумовлена, скоріш за все, ідеологічним фактором – пересторогою, аби в радянського читача не виникла раптом асоціація з “іншою Авророю”, хоча генерація людей, що народилися в тому ж 1954 році і кому сьогодні добряче за 50, прегарно сприймають цей твір в оригіналі, насолоджуючись пишним палімпсестом, зімплікованим власне образом античної Аврори-Еос. Утім, є тут і глибша мотивація.

“Aurora borealis” – північна Аврора (Аврора бореальна), будучи пролонгацією рожевотілої богині світанку, може також набувати значення

“північного саява”. Тож російський переклад певною мірою має рацію, хоча він все-таки “знищує” чи обмежує багатющу значенєвість оригіналу. Український же переклад – “Дочка Північної зорі” – взагалі не відповідає Лондонівському тексту. Хіба що відтворює північну ауру та за великого бажання й інформованості читача може нагадати, що Аврора – “мати багатьох зірок”, то може й Полярної. Утім, аберація українського перекладу виводить нас на етно-національний чинник.

Українцям, як твердить О. Знойко, з давніх-давен притаманна особлива шана до Сонця, Місяця й Зорі. Бо, за найдавнішими віруваннями, “існував один прабог неба – Див. Керуючи Всесвітом, він виявляв себе як Сварог – зодіак з його 12 сузір’ями і “сонцем-Оком”, що летить, оберігаючи Прадерево Всесвіту” [5:45]. Північна ж зоря дуже дорога серцю українця: за нею звіряли свій шлях мандрівники, русичі-воїни, чумаки ..., з її появою на небі українці починали святкувати Різдво Христове ... Тож український переклад назви Лондонівської оповідки більше зачіпав струни української душі, хоча зовсім (чи майже зовсім) втрачав полізначенєвість гіпертексту оригінала. Більше того, назва зорі “Полярна” – від давньогрецького ΠΟΛΩΡΑ – “я обертаюсь” [6:18] – зроджує семантику, супротивну Лондонівській Аврорі-Еос.

“A daughter of the Aurora” – буквально сповнена світла, зусібіч маніфестує різнопрояви архетипу Світла: естетичну грань, відкривавчу, еротичну, жіночо-грайливу, космічну, зрадливо-перемінну, теплу й холодну, золоту і чорнотну ... Все це надалі спрацьовує у тексті Лондона. Перекладені назви твору – українська та російська – значною мірою послаблюють її (назви) архетипове звучання. “Дочь северного сияния” – зайве холодна, арктична, аби сугестувати таке архетипне рінобарв’я, яке знаходимо в оригіналі. До того ж, російська назва сповнена якоїсь суворості (“дочь”) і відстороненості (“северное сияние”), що унеможлиблюють самопрояв архетипу Світла тією мірою, як це відбувається в тексті Дж. Лондона. Український варіант – “Дочка Північної зорі” – теж редукує архетипіку Лондонівської назви: різновектор Світла тут ще більш обмежений, але поетика “Північної зорі” привносить певне тепло в український переклад, а мелодійність словосполучення “дочка Північної зорі” м’якша й ліричніша за російський аналог.

Напевно, каліфорнієць Джек Лондон несвідомо сприймав засніжену Північ значно сердечніше і світлосяйніше, аніж росіяни-північани та українці-полісці. Хоча, з іншого боку, американський письменець і

російські та українські перекладачі є рівновіддаленими від античної міфології, рожевотілої богині світанку.

Інший тип аберації знаходимо в перекладах назв оповідань “The Great Interrogation” та “The Priestly Prerogative”, що їх всі російські фахівці переклали як “Великая загадка” і “По праву священника”, а українські – як “Нерозв’язна загадка” (Ір. Стешенко, Л. Герасимчук) та “Панотцеве право” (О. Косач-Кривинюк, О. Сенюк). Миттєво відчуваєш суцільне порушення фоніки: в американських паратекстах потужно акцентується “R”, що ще з часів Діонісія Галікарнаського вважається “найбагороднішим звуком” [7:221]. В американців й поготів саме цей звук надає особливого шарму їхній мові, відрізняє її від британського, австралійського та інших різновидів англійської мови. Тож при перекладі ігнорувати цей момент небажано.

На жаль, російська “Великая загадка” чи не найменше відповідає оригіналу “The Great Interrogation”. Окрім зазначеної похибки маємо тут ще й змістову неточність: *interrogation* означає “ретельне опитування”, “допит”, “розпит”, що власне й відбувається у діалозі поміж Дейвом і місіс Сейзер. Щодо “загадки”, то вона розкривається автором сповна. Напевно перекладач самою назвою хотів підкреслити композиційну “загадковість” оповідання. Але та, справді заінтригувавши читача на перших сторінках оповідки, далі поступилася головному – правді розпиту, що його вчинили герої один одному, засвідчивши драму людських стосунків. На цьому, як на мене, і варто було акцентувати увагу. Український переклад – “Нерозв’язна загадка” – в силу певної милозвучності ближчий до оригіналу. Інстинктивно тут спрацював український панестетизм, хоча “загадка”, та ще й “нерозв’язна”, мало відповідають змісту оповідання Дж. Лондона.

Обидва переклади явно не враховують різнопрояви підсвідомості автора оригіналу. Адже “The Great Interrogation” – мовне занурення у певну Правду – психоаналітично імплікує потужну коїтусову динаміку, лібідуюальний порив, що зусібіч евокуються в тексті оповідання. Проте “Interrogation” передбачає активне начало, тобто, за Фройдом, чоловіче; хоча, як відомо, вчений допускав за певних умов “комплекс чоловічості” у молодій жінки. Місіс Сейзер, проводячи “Interrogation”, виступає саме як носій “чоловічості”, від чого інстинктивно відсажується Дейв та підсвідомо тягнеться до жінки-індіанки, яка врятувала (“дала”) йому життя, піклувалася про нього ..., словом заступила фігуру матері в психеї американця.

Звісно, російський та український переклади – “Великая загадка” і “Нерозв’язна загадка” – й близько не підводять читача до психоаналітичного потенціалу оригіналу. Бо “загадка” – хоча якою б “великою” чи “нерозв’язною” вона була – не являє собою “Interrogation” у психоаналітичному сенсі.

Переклад “The Priestly Prerogative” і в українців, і в росіян значно досконаліший. “Панотцеве право” та “По праву священника” передають висоту, чистоту і значущість оригіналу, хоча в мелодиці й тут спостерігаємо певний недохоп. Джек Лондон чомусь не написав “The Priestly Rights” або “The Right of a Priest”, а обрав вагоме, шляхетне, арбітрарне “Prerogative”, що, як на мене, зродило сильний художній ефект. Думається його (слово) варто було б залишити і при перекладі українською та російською мовами, бо воно по суті рівнозначне й рівнохудожнє англійському аналогу. До того ж багаторічний досвід роботи зі студентами засвідчує, що українське “панотцеве” найчастіше не сприймається з першого разу, отже є не найкращим вибором перекладача. Здається і в українській мові “священник” звучить доволі вивищено, а “Прерогатива священника” й поготів.

Вправний переклад “The Priestly Prerogative” не в останню чергу зумовлений національними традиціями України та Росії, де релігійність здавна посідала чільне місце у народній самосвідомості. Те саме стосується і Сполучених Штатів Америки. І хоча Джек Лондон не був особливо набожною людиною, він зумів знайти вдале словосполучення, що якимось природно й щемливо вивищує дію святотця, а українські та російські перекладачі, понизивши трохи фоніку гідного звучання назви твору, спромоглися кожен по-своєму передати його патос.

Придивимося тепер до перекладу діалогів з “Північних оповідань” Дж. Лондона. Не секрет, що найширший читацький загал несвідомо тяжіє саме до діалогів у художніх творах, бо в них – життя, дія, підтекст, несподівані відтінки, порухи, натяки, злаконізована суть тощо. Теоретично при розгляді діалогу виходитимемо переважно з концепції Дж. Серля, котрий виводить сутність діалогічної єдності (ДЄ) з базового поняття “загальної інтенціональності” (“shared intentionality”), яке передбачає інтенціональну (тобто цілеспрямовану, навмисну) взаємодію партнерів по комунікації [8:5]. Будується ДЄ за принципом “тема-рематичної прогресії” (термін І. Сусова): кожна наступна ремарка учасників діалогічного спілкування розвиває тему попередньої, а все разом втілює певну ідею в різних семантично-стилістичних партитурах. Сучасна лінгвостилістика

виділяє й вивчає різні типи ДЄ: “загальне питання – відповідь”; ДЄ – 2, тобто діалог лише між двома особами; ДЄ – 3 та багаточленна ДЄ – діалог типу А-Б-А чи багатьох учасників(9). Досвід лінгвостилістів корисний і для літературознавців, хоча, природно, нас передусім цікавить не специфіка лексико-граматичних структур, а естетичний ефект, чуття-ідея, яку ті випромінюють і як це чуття-ідея передається в іншомовному перекладі.

Лондонівські золотошукачі вельми полюбляють “розмовляти” – це почасти компенсує їхню мовчазну, тяжку працю. Але спілкуються вони далекі не стандартною, дуже самобутньою говіркою, що значною мірою спричинюється до оригінальної художності американця, проте зчаста заводить у глухий кут перекладача:

“Dump it in”.

“But I say, Kid, isn’t that going it a little too strong? Whiskey and alcohol’s bad enough; but when it comes to brandy and pepper-sauce and ...”

“Dump it in. Who’s making this punch anyway?” And Malemute Kid smiled benignantly through the clouds of steam. “By the time you’ve been in this country as long as I have, my son, and lived on rabbit-tracks and salmon-belly, you’ll learn that Christmas comes once per annum. And a Christmas without punch is sinking a hole to bed rock with nary a pay-streak”.

“Stack up on that fer a high cyard”, approved Big Jim Belden” ...

<p>Російський переклад:</p> <p>- Лей еще! - Послушай, Кид, а не слишком ли крепко будет? Виски со спиртом и так уж забористая штука, а тут еще и коньяк, и перцовка, и ... - Лей, говорят тебе! Кто из нас при готовляет пунш – ты или я? – Сквозь клубы пара видно было, что Мейлмут Кид добродушно улыбается. – Вот поживешь с мое в этой стране, сынок, да будешь изо дня в день жрать одну только вяленую лососину, тогда поймешь, что рождество раз в году бывает. А рождество без пунша – все равно что прииск без крупинки золота! - Уж это что верно то верно! – подтвердил Джим Белден ...</p>	<p>Український переклад:</p> <p>- Кажу тобі, лий! - Слухай-но Кіде, а чи не здається тобі, що воно вийде надто міцне? Віскі й спирт – цього вже задосить, а коли ще й бренді, перець та... - Лий, кажу тобі! Хто з нас готує пунш – ти чи я? – І Мейлмут Кід, певний своєї правоти, всміхнувся крізь клуби пари. – Коли б ти перебув тут стільки років, як довелося мені, хлопче, та живився б самими кролячими слідами й лососиною, то, далекі, втямив би, що різдво раз на рік трапляється. А різдво без пуншу – однаково, що золота копальня без золотої жили. - Атож! Присягаюся, Кід каже ширісенку правду! – підтримав його здоровило Джім Белден ...</p>
--	--

По-перше, дієслово “dump” перекладається як “укидати”, “скидати”, а не “лити”. По-друге, вираз “to go it a little too strong” не стосується безпосередньо “міцного питва”, а має прегарний розмовний відповідник у

рідній та російській мовах – “переборщити”. По-третє, бренді – не кон’як, який навряд чи вживався золотошукачами; а “pepper-sauce” – не “перцівка”; український варіант – “перець і бренді” – точніший. Та головне не гастрономічні неточності, а загальний художній ефект: тут не просто “міцні хлопці п’ють міцні напої”, як виходить у перекладачів, а досвідчений золотошукач *вміє ще й вправно* приготувати пунш, що, зокрема, засвідчує “dump it in”, бо до напою додаються прянощі й спеції – перець, кмин, кориця ..., які аж ніяк не відповідають “лей еше” або “кажу тобі, лий!”

“Kid smiled benignantly” українці чомусь переклали як “Кід, певний своєї правоти, всміхнувся”, наслідуючи певно відомий стереотип самодостатнього американського героя, але позбавляючи Кіда у даному випадку доброзичливості, веселої м’якості, розкутості... А росіяни недопустимо випустили при перекладі “Live on rabbit-tracks” та зігнорували англійську граматику, підтягаючи мовлення Кіда до нехарактерного для нього повчання: “Вот поживешь с мое ...” Нарешті фінальна фраза – “Stack up on that fer a high cyard” – є картярським сленгом із регіональною (Дакотівською) вимовою слова “карта”, що, на жаль, не знайшли свого художнього перекладу ані в російських, ані в українських варіантах.

Відтак, перекладацька аберація у проаналізованому діалозі зумовлена передусім мовно-стилістичними хибами, що поменшили розмовну стихію тексту, отже й неоромантичну поетику розкутості, вигадливості, міці, доброзичливості, вміння. Відомий стереотип Лондонівського героя завадив українським перекладачам передати оригінальну характеристику Кіда, що урізноманітнює цей образ, а росіяни, послуговуючись своїми естетичними стандартами, випустили “на користь реалізму” доволі вдалу метафору “live on rabbit-tracks”; натомість знайшли місце для недоречного повчання, що, здається, несвідомо відрефлектувало російський дидактизм.

Інший підвид діалогу, котрий дуже важко дається нашим і російським перекладачам – діалог американця з іноземцем, який розмовляє “скаліченою” англійською мовою. Річ у тім, що Америка – країна іммігрантів – вирізняється строкатою гетерогенністю мови, етносів, націй, культур, що давно призвичаїли американців до “іншої англійської”. А художня література США здавна використовувала таке “екзотичне мовлення” у своїх творах, переплавляючи його у неочікувану, соковиту художність. Згадати б хоча індіанську, французьку, німецьку, голландську, ірландську ...” англійську мову” у творах В. Ірвінга, Дж. Ф. Купера, Н. Готорна, Х. Гарленда, Ст. Крейна тощо. Дж. Лондон прегарно продовжував цю традицію, пишучи Клондайк, який власне розташовувався

на Канадській (французький) території або межовій землі, де цілком природно лунала “французька англійська” (і, звісно, не лише французька).

“Heh?” Pierre Fontaine later on gurgled thickly. “Vot for Madame Sayther mak visitation to thees country? More better you spik wit her. I know not’ing ‘tall, only all de tam her ask one man’s name. “Pierre, her spik wit me; Pierre you moos’ find thees mans, and I gif you mooch – one thousand dollar you find thees mans! Thees mans? Ah, oui. Thees man’s name – vot you call – Daveed Payne. Oui, m’sieu, Daveed Payne. All de tam her spik das name. And all de tam I look rount vaire mooch, work lak hell, but no can find das dam mans, and no get one thousand dollar ‘tall. By dam” ...

<p>- Что? – бормотал уже под утро Пьер Фонтэн. – Чего ради мадам Сейзер явилась в наши края? А вы у нее самой спросите. Ничего я не знаю; только знаю, что она все спрашивает про одного человека. “Пьер, говорит, вы мне его найдите, и я дам вам много денег, тысячу долларов дам, только найди те этого человека”. Какого человека? А, да. Его зовут ... как это ... Дэвид Пейн. Да, мсье, Дэвид Пейн. Все время это имя у нее на языке. И я все ищу его, ищу, бегаю, как собака, – нигде его не видать, черт бы его побрал. Ну и тысячи долларов не видать” [10:204].</p>	<p>- Ге? – хрипко згукнув по деякім часі П’єр Фонтен. – Н-нашо мадам Сейтер Навернулася до цієї країни? Ліпше са- мому вам у неї поспитатися. Нічого не ка, тільки все торочить мені дне й те саме прізвище. “П’єре, – ка вона до мене, – П’єре, ви мусите знайти цього чоловіка, а я вас нагороджу – тисячу доларів дам, якщо знайдете цього чо- ловіка”. Цього чоловіка? Ah, oui. Його звуть ... зараз-зараз ... Девід Пейн, oui, m’sieu, Девід Пейн. І одно це ім’я то рочить, одно торочить ... І ввесь час я всюди шукаю та нишпорю, – це ж диявольська робота... і ні чоловіка тобі, ані тисячі доларів. Хай йому біс!” [11:173].</p>
---	---

Як бачимо, відмінність поміж оригіналом і перекладами – океанічна. Власне російський варіант майже не передає екзотику “французької англійської”, український переклад зроблено вправніше: ми чуємо, хай і не так звучно, як в оригіналі, що промовляє француз. Хоча, якби не було франкомовних вставок, цей ефект зник, адже “ка” і “дне” не роблять погоди саме в сенсі “скаліченого” англійського мовлення, що його чинить француз.

Гадаю, розбіжність у російському та українському перекладах (а ми навели типовий випадок) зумовлена національно-психічним та естетичним чинником. Як зазначає М. Бердяєв, Росія, аби утримувати величезні простори, завжди змушена була мати сильний державний центр, жорстко тоталітарну систему, що відлунювало посиленою гомогенністю мови, культури, побуту [12:8]. Не дивно, що у великих російських письменців легко знайдемо цілі сторінки чисто французького (англійського, німецького) тексту, але обмаль “скаліченої” російської мови, “французької російської”. Цілком природно, що російські перекладачі Дж. Лондона зовсім проігнорували таке кумедно-натуральне явище, як “французька

англійська” мова персонажа. Україна ж, в силу довготривалого “помежів’я” між Заходом і Сходом більш толерантно ставилася до мовно-культурної гетерогенності: на Заході України вільно розмовляють двома-трьома мовами – причому знають їх “від матері”; у центрі, котрий завжди славився високою культурою, інтелігенція вільно послуговується кількома мовами, а на Сході України має місце білінгвізм. Звісно, багатомовність ніколи не буває “чистою”, а рідна українська так чи інакше зазнає всіляких викривлень, що навсібіч відбивається в нашій класичній та сучасній літературах. Відтак, українські перекладачі Дж. Лондона, відтворюючи оригінал, аж ніяк не йшли супроти національної традиції передачі певного мовлення, озвученого чужинцем.

Окрім діалогу, непростю для перекладачів Дж. Лондона виявляється художнє відтворення портретики головного героя. Річ у тім, що неоромантичний витвір ідентифікують передусім за його незвичайним героєм, який у свою чергу зчаста починається з мальовничої портретики, що вимагає від перекладача особливого володіння словом та й не лише цього:

“Dazzled by the light he hesitated a moment at the door, giving to all a chance for scrutiny. He was a striking personage and a most picturesque one in his Arctic dress of wool and fur. Standing six foot two or three, with proportionate breadth of shoulders and depth of chest, his smooth-shaven face nipped by the cold to a gleaming pink, his long lashes and eye brows white with ice and the ear and neck flaps of his great wolfskin cap loosely raised, he seemed, of a verity, the Frost King, just stepped in out of the night. Clasped outside his mackinaw jacket, a beaded belt held two large Colt’s revolvers and a hunting-knife, while he carried, in addition to the inevitable dogwhip, a smokeless rifle of the largest bore and latest pattern. As he came forward, for all his step was firm and elastic, they could see that fatigue bore heavily upon him”.

<p>Ослепленный светом, он с минуту стоял на пороге, так что все имели возможность рассмотреть его. В своей полярной меховой одежде он выглядел весьма живописно. Шесть футов роста, пропорционально широкие плечи, могучая грудь. Его гладко выбритое лицо ярко покраснелось от мороза, брови и длинные ресницы заиндевели. Расстегнув свой шлем из волчьего меха, он стоял, похожий на снежного короля, появившегося из мрака ночи. За вышитым бисером поясом, надетым поверх куртки,</p>	<p>Засліплений світлом, він на мить спинився у дверях, і всі присутні мали добру нагоду роздивитися на нього якнайкраще. Це була виразна постать, дуже мальовнича в своєму північному вбранні з вовни та хутра. Гість був шість футів і два чи три дюйми заввишки, мав пропорційно широкі плечі й могутні груди, чисто виголене обличчя, що розчервонілося від морозу, запушені памороззю брови та довгі вії. Зсунувши на потилицю малахая з вовчого хутра, він стояв, схожий на крижаного короля, що виринув з темряви ночі. За виши-ваний бисером пояс, застебнений поверх макіно, було застромлено два великі кольти й мисливський</p>
--	---

<p>торчали два больших кольца и охотничий нож, а в руках, кроме неизбежного бича, было крупнокалиберное ружье новейшего образца. Когда он подошел ближе, то, несмотря на его уверенный, упругий шаг, все увидели, как сильно он устал” [13:115].</p>	<p>ніж, у руках, крім неминучого батога, він тримав великокаліберну гвинтівку найновішого зразка. Незнайомець ступив кілька кроків; незважаючи на те, що хода його була впевнена й пружна, кожний бачив, як тяжко він утомився” [11:84].</p>
--	--

Попри зовнішню вправність обидва переклади демонструють цікаві аберації. Так “освітлення” героя вельми важливе, і Лондон подає його різко, лаконічно, візуально. На жаль, обидва переклади програють у художності: російський – млявий, невиразний, а український – нестерпно “балакучий” (непотрібні слова “присутні”, “якнайкраще”), та головне у перекладах немає того ефекту, який продукують “dazzled” та “scrutiny”. Подальша “градаційна характеристика” – спершу “striking personage”, далі “a most picturesque one” – зовсім проігнорована росіянами, що понизило саме неоромантичне звучання образу. Українці витримали і “градацію”, і загальну фоніку.

Абсолютно невиправданим з боку російських тлумачів є “применшення зросту” Вестондейла. Адже, як відомо, з кожною наступною генерацією людство стає вищим, і коли в середині ХХ сторіччя шість футів (180 см.) вважалися за високий зріст, то сьогодні це навряд чи кого вразить. Герой же Лондона був майже 190 см. – дійсно велетень, що адекватно передано українськими перекладачами. Однак далі – прикрі недохопи. Дж. Лондон майстерно застосує “breadth” & “depth”, відтворюючи могутність свого героя, що художньо зовсім не поступає у тлумачів. Так само, імпресіоністичний штрих – “smooth-shaven face nipped by the cold to a gleaming pink” – тотально губиться. Більше того, російський “аналог” – “лицо ярко раскраснелось от мороза” – мимоволі нагадує собою матрешку; а український – “обличчя, що розчервонілося від морозу” – фольклорний типаж. А от образ “запушені памороззю брови та довгі віі” – прегарна знахідка українського перекладача, що, як на мене, дещо художніша за оригінал.

Чи не найбільшим каменем спотикання виявилася ота шапка з вовчого хутра. Чомусь росіяни угледіли в ній “шлем”, який герой розстібнув, хоча ж текст однозначно вказує, що Вестондейл підняв навушники і закомірок шапки. Ну, а українці, напевно скеровані національним “архетипом”, вдалися до рідного фольклору (“зсунувши на потилицю малахая...”) та романтизації дії героя (“виринув з темряви ночі”), що перевищує прості констатації оригіналу (“stepped in out of the night”). Нарешті в обох перекладах зникло “smokeless” (rifle), від чого постраждав неоромантичний флер образу “a smokeless rifle of the largest bore and latest pattern”.

На загал, мушу сказати, що українська портретика явно романтичніша за російську, що пояснюється напевно українським “романтизмом” і в літературі, і в культурі, і в національному характері. До того ж, український романтизм тісно переплітався і переростав у самобутній імпресіонізм – процес, що суголосив із американським аналогом на порубіжжі ХІХ – ХХ сторіч [14]. Неоромантизм Дж. Лондона зчаста маніфестує саме таку мозаїку романтичних, імпресіоністичних та натуралістичних елементів, звісно з яскраво вираженою неоромантичною домінантою. Українські перекладачі значно чутливіші до художніх обертонів Лондонівського слова. Хоча, як ми бачили, і вони часом збиваються на манівці. Росіяни – більш “реалізоцентрична” нація, чия література ХІХ сторіччя приваблювала світ саме своїм реалізмом, а імпресіонізм Чехова і Буніна, вироставши з реалістичної праоснови, був прозорішим, пластичнішим і менш метафоричним, сугестивним, візуально-кольористичним, аніж український та американський аналоги. Джека Лондона росіяни здебільшого сприймали як реаліста, натураліста; не дивно тому, що й перекладачі Росії, не сумніваючись анітрохи, пропускали “романтичні місця” в текстах Лондона, підтягуючи їх до загальноприйнятної норми.

Все вищезазначене підводить мене до висновку, що твори Дж. Лондона потребують ретельного перетлумачення і нового перекладу. Власне, якщо, за Гете, кожна нова генерація людей має переписувати світову історію, то з перекладами й поготів – кожна культурно-історична доба має право на свою рецепцію того чи іншого тексту, в тому числі рецепцію перекладацьку.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Потебня А. А.* Язык и народность / Александр Афанасьевич Потебня // Эстетика и поэтика. – М., 1976.
2. *Коломієць Л.* Необуквалізм як перекладацький метод у постмодерністському дзеркалі / Л. Коломієць // Літературознавчі студії. – 2002. – Вип. 3. – С. 9–16.
3. *Лановик М.* Перекладознавчі проблеми компаративістики крізь призму літературознавчих теорій / М. Лановик // Літературознавча компаративістика. – Тернопіль, 2002.
4. *Кундич О.* Переводческий блокнот / О. Кундич // Мастерство перевода. – М., 1968.
5. *Знойко О. П.* Міфи Київської землі та події стародавні / О. П. Знойко. – К., 1989.
6. *Климишин І. А.* Перлини зоряного неба / І. А. Климишин. – К., 1981.
7. *Пригодій С. М.* Література Давньої Греції / Сергій Михайлович Пригодій.. – К., 1999.
8. *Dialogue. An Interdisciplinary Approach.* – Amsterdam–Philadelphia, 1985.
9. *Заикин Г.* Семантика и прагматика диалогического единства : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук / Г. Заикин. – К., 1988.
10. Лондон Дж. Сочинения : в 7 т. / Джек Лондон. – М., 1954. – Т. 1.
11. *Лондон Дж.* Твори : у 12 т. / Джек Лондон. – К., 1969. – Т. 1.
12. *Бердяев Н. О.* Истоки и смысл русского коммунизма / Н. О. Бердяев. – М., 1990.
13. *Лондон Дж.* Белый клык . [рассказы] / Джек Лондон. – М., 1981.
14. *Пригодій С. М.* Літературний імпресіонізм в Україні та США / Сергій Михайлович Пригодій. – К., 1998.